

СОЦІАЛЬНІ УЯВЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПРО БЕЗПЕКУ В СІМ'Ї

Серед сучасних науковців популярності набувають дослідження проблем психологічної безпеки особистості. Однак, не менш важливою, на наш погляд, є проблема уявлень різних верств населення про безпеку в тому чи іншому середовищі. Зазначимо, що в наукових працях відсутнє єдине розуміння феномена уявлень про безпеку. Вони, зокрема, розглядаються як: «ментально вибудовані образи, через котрі здійснюється суб'єктивна репрезентація та категоризація окремих параметрів або всього паттерна ситуації (середовища, умов) як безпечних (небезпечних) для конкретної людини чи соціальної групи»; як суб'єктивний образ певних обставин, що є значущими для людини у зв'язку з необхідністю долати певні загрози зовнішнього та внутрішнього плану; як складний психологічний феномен, що характеризується виділенням суб'єктами певних джерел і засобів безпеки і характеристик життєвої реальності, пов'язаних з безпекою людини; як суб'єктивний образ життєвих умов, що виникає на основі оцінки їхньої безпеки або небезпеки, ставлення до цих умов, готовності до подолання їх; як суб'єктивне сприймання людиною своєї життєдіяльності з точки зору забезпеченості значущих умов безпеки [1].

Оскільки значну частину свого спілкування людина реалізує в сім'ї (яка дуже часто постає референтною соціальною групою), вважаємо за доцільне з'ясувати психосемантичні особливості соціальних уявлень студентської молоді про безпеку/небезпеку в ній. Це й склало мету нашого дослідження, проведеного серед студентів (n=134 особи) Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Використовувався асоціативний тест: респондентам пропонувалося написати одну або декілька асоціацій до стимулів «Безпека / небезпека в сім'ї». За допомогою контент-аналізу виділялися смислові групи відповідей (із частотою згадування не менше 10%), які ми тлумачили як соціальні уявлення.

Аналіз уявлень про безпеку в сім'ї дав можливість виокремити три категорії (всього зафіксовано 223 асоціації). Перша («Гармонійні стосунки»; 35%) – включала поняття: «довіра», «взаєморозуміння», «злагода», «повага», «гармонія», «коли немає насильства», «підтримка», «всім добре», «дружба» тощо. До другої категорії («Захист і комфорт»; 20%) ми віднесли асоціації: «комфорт», «затишок», «спокій», «захист», «турбота», «коли нічого не загрожує» і т.ін. Третю категорію («Позитивні емоції та почуття»; 19%) утворили відповіді на зразок: «любов», «коли тебе люблять», «щастя», «щасливе майбутнє»,

«радість», «сміх». Як бачимо, більшість отриманих даних відображають уявлення про реалізацію сім'єю в першу чергу емоційної функції.

Стосовно небезпеки в сім'ї ми отримали 210 асоціацій, розподілених за чотирма основними категоріями. До першої («Порушення внутрішньосімейних стосунків; 36%») – увійшли слова-асоціації: «сварки», «конфлікти», «крики», «недовіра», «байдужість», «непорозуміння», «недостатньо спілкування», «розлучення», «зрада», «приниження», «егоїзм», «нав'язування власної думки» і т.ін. Друга («Агресія»; 17%) – містила поняття за типом: «насильство», «агресія», «бійки», «побої», «кулак». Третя категорія («Негативні емоційні стани; 14%») включала асоціації: «страх», «горе», «гнів», «тривога», «ненависть», «стрес», «відраза», «розпач» тощо. Нарешті, четверта («Алкоголь і наркотики»; 10%) – відображала відповіді: «алкоголь», «алкоголізм», «пияцтво», «шкідливі звички», «наркотична залежність», «коли батьки витрачають гроші на те, що їх убиває». Таким чином, в уявленнях опитаних студентів небезпека у сім'ї насамперед асоціюється з суб'єктивними чинниками, які руйнують внутрішньосімейну структуру або несуть загрозу психологічному комфорту її членів. Підкреслимо також, що ці результати фактично «віддзеркалюють» зазначену вище тенденцію щодо уявлень про безпеку в родині.

Висновки. Отже, конструкт «небезпека в сім'ї» представлений у свідомості опитаних студентів більшою кількістю смислових категорій, ніж «безпека в сім'ї». Цікаво, що уявлення про ці два поняття першочергово пов'язані з суб'єктивними чинниками і віддзеркалюють один одного (адже в обох випадках йдеться про внутрішньосімейні стосунки, емоційні стани і захист або його відсутність).

Література:

1. Лызь Н. А. Представления о безопасности как предмет эмпирических исследований / Н. А. Лызь, Ж. Г. Куповых // Современные научные исследования и инновации. – 2015. – № 8. Ч. 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://web.snauka.ru/issues/2015/08/57172>.

Тези надіслані 23.01.2019 р.